

regio- novosti

broj 3, travanj 2014.

SADRŽAJ

AKTUALNA TEMA

Novosti iz prijedloga Zakona o regionalnom razvoju

REGIO-ANALIZA

Regionalni BDP po stanovniku, 2011.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Uspješni projekti

REGIO-POJMOVNIK

Definicija grada OECD-a i Europske komisije i integrirane teritorijalne investicije

OBAVIJESTI

Događanja / Obrazovanje

REGIO-PUBLIKACIJE

Ususret EU fondovima:
Najuspješniji lokalni EU projekti u Hrvatskoj 2010.-2012.

Regional Development and Proximity Relations

Handbook of Regional Science

Čuvajmo okoliš - razmislite prije ispisa ove publikacije!

Novosti iz prijedloga Zakona o regionalnom razvoju

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU pripremlilo je Nacrt prijedloga Zakona o regionalnom razvoju (ZRR). ZRR donosi niz novosti, a u ovom tekstu usredotočili smo se na one povezane s kategorijama planskih područja i urbanom dimenzijom politike regionalnog razvoja.

Uvođenje kategorije planskih područja - Novi ZRR uvodi kategoriju planskih područja kako bi se uskladili prioriteta razvoja širih područja. ZRR uspostavlja pet planskih područja po načelu grupiranja susjednih jedinica područne (regionalne) samouprave, ne zadirući u autonomiju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Međutim, iz prijedloga ZRR-a nije potpuno jasan odnos između regije razine NUTS2 i planskog područja (kojeg tvori nekoliko regija razine NUTS3 odnosno županija). Naime, uvođenjem planskih područja djelomično se zapostavlja razvojna uloga županija koju one ostvaruju provedbom županijskih razvojnih strategija. Za poticanje funkcionalnog povezivanja manjih teritorijalnih jedinica na osnovi zajedničkih projekata nije potrebno zakonski definirati obuhvat planskih područja. Ovako predložen pristup „odozgo” u osnovi nalaže udruživanje županija, nedovoljno uvažavajući aspekt perspektive „odozdo”. Također, pretpostavlja se formiranje novih instituta i tijela (plansko područje, Partnersko vijeće za pojedino plansko područje, Razvojni sporazum za plansko područje, Savjet za regionalni razvoj), u određenoj mjeri zanemarujući već izgrađene postojeće razvojne institucije i ograničene raspoložive ljudske resurse na svim razinama upravljanja. Prije uvođenja instituta planskog područja, potrebno je, uz očekivane pozitivne posljedice, sagledati i eventualne rizike i moguće dugoročne negativne posljedice uvođenja planskih područja (korisno bi bilo simulirati provedbu Zakona na odabranoj

jedinici lokalne samouprave ocjenom učinaka propisa), a do tada bi županijama trebalo ostaviti mogućnost da na dobrovoljnoj osnovi formiraju planska područja i u tako zadanom okviru potiču razvojne aktivnosti.

Jačanje urbane dimenzije politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske - Novi ZRR uvodi kategoriju urbanog područja, pri čemu razlikuje aglomeracijska područja i ostala urbana područja. Republika Hrvatska ima četiri grada s više od 100.000 stanovnika, koji su snažni gravitacijski centri te subregionalne centre (status velikoga grada imaju gradovi s 35.000 i više stanovnika, kao i gradovi bez obzira na broj stanovnika koji su središta županija). Gradovi nisu dovoljno prepoznati kao značajni akteri regionalnog razvoja. Novim prijedlogom ZRR-a to se nastoji promijeniti i uskladiti i sa zahtjevima kohezijske politike Europske unije¹. Predložene su četiri urbane aglomeracije. Ovi su gradovi u Hrvatskoj različito razvijeni, pri čemu je najveći stupanj društveno-ekonomskog razvoja i urbanizacije dosegla zagrebačka aglomeracija koja, uz naselje Zagreb, obuhvaća preko 300 okolnih naselja te se prostire na području četiriju županija. Ostale urbane aglomeracije manjeg su prostornog obuhvata i na nižem stupnju razvoja. Urbanu aglomeraciju Zagreb bi stoga valjalo izdvojiti te eventualno definirati kao *metropolitansko područje Zagreb*. Za ostala urbana područja, osim broja stanovnika, pri njihovom definiranju, trebalo bi uzeti u obzir i kriterije koji područje čine urbanom, povijesnom, prirodnom, gospodarskom i društvenom cjelinom.

Nacrt prijedloga Zakona o regionalnom razvoju dostupan je na: http://www.mrrfeu.hr/UserDocsImages/Savjetovanje%20sa%20zainteresiranom%20javnošću/Nacrt%20ZRR%20RH_04.10.2013..pdf. ■

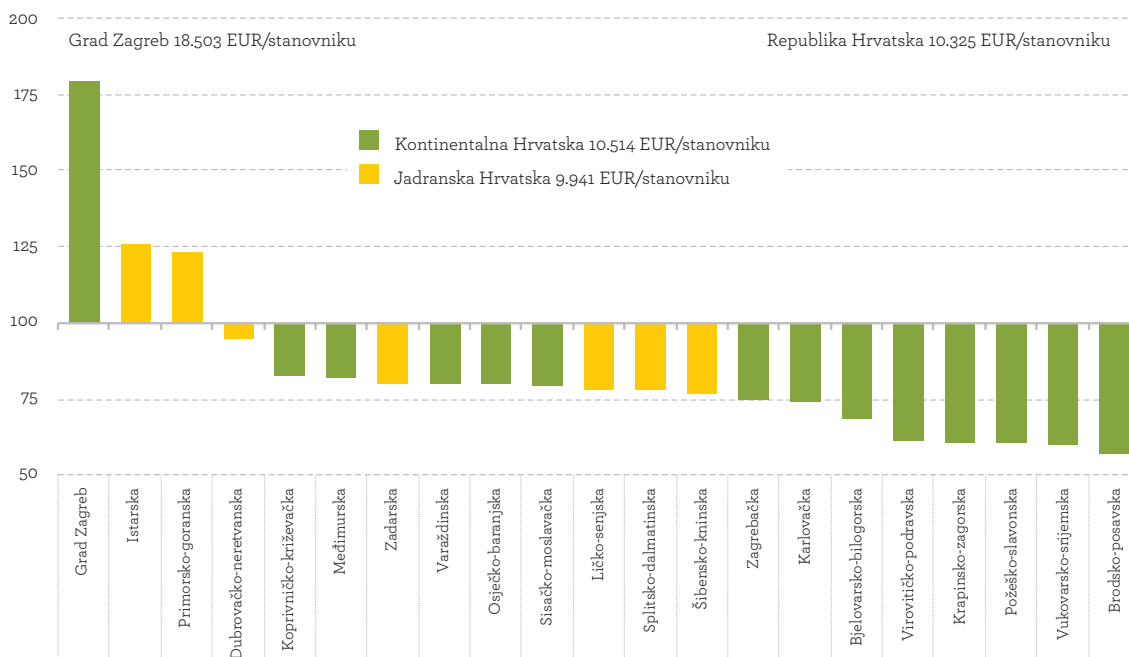
¹ Najmanje 5 posto proračuna (iz Europskog fonda za regionalni razvoj) izdvaja se za financiranje urbane komponente u okviru politike regionalnog razvoja.

Regionalni BDP po stanovniku, 2011.

Bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku Republike Hrvatske u 2011. godini iznosio je 76.755 kuna (10.325 eura). Promatrano na razini statističkih regija NUTS2, BDP po stanovniku Kontinentalne Hrvatske iznosio je 78.160 kuna (10.514 eura), što je za 1,8 posto iznad nacionalnog prosjeka. S druge strane, stanovnik Jadranske Hrvatske ostvario je prosječni BDP u visini od 73.900 kuna (9.941 eura), što je za 3,7 posto ispod nacionalnog prosjeka. U ukupnom je BDP-u Republike Hrvatske ostvarenom u 2011. godini Kontinentalna Hrvatska sudjelovala sa 68,3 posto, a Jadranska s 31,7 posto. Zanimljivo je primijetiti da se gotovo polovica (48,5 posto) BDP-a Kontinentalne Hrvatske 2011. godine ostvarila u Gradu Zagrebu. S druge strane, čak 53,0 posto BDP-a Jadranske Hrvatske ostvareno je u dvije županije: Primorsko-goranskoj (26,8 posto) i Splitsko-dalmatinskoj (26,2 posto). Za razliku od

statističkih regija razine NUTS2, među županijama su prisutne značajnije razlike u vrijednosti BDP-a po stanovniku. Ispodprosječni BDP po stanovniku zabilježen je u čak osamnaest županija. Županije s najnižim BDP-om po stanovniku 2011. godine bile su Brodsko-posavska s 57,0 posto i Vukovarsko-srijemska županija sa 60,2 posto nacionalnog prosjeka. Osim Grada Zagreba, koji je sa 137.558 kuna (18.503 eura) BDP-a po stanovniku bio za 79,2 posto iznad nacionalnog prosjeka, iznadprosječni BDP po stanovniku ostvarile su još samo dvije županije: Istarska (25,8 posto iznad nacionalnog prosjeka) te Primorsko-goranska županija (23,5 posto iznad nacionalnog prosjeka). Za usporedbu, u 2010. godini iznadprosječni BDP po stanovniku zabilježen je i u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (4 posto iznad nacionalnog prosjeka). ■

Slika 1. BDP po stanovniku za hrvatske statističke regije i županije, 2011., RH=100

Izvor: DZS, veljača 2014.

Uspješni projekti

Regio-Stars Awards 2013. – Europska komisija svake godine dodjeljuje nagrade za najbolje regionalne projekte financirane iz strukturnih fondova². Projekti se boduju na temelju kriterija inovativnosti, učinka, održivosti i partnerstva. Ove je godine odabrano 19 projekata iz gradova i regija 17 zemalja, članica EU-a.

Jedan od nagrađenih projekata je i Obrazovni program Fifteen Cornwall (*Fifteen Cornwall Apprenticeship Programme*). U javno-privatno-društveno partnerstvo koje inspirira ljude kroz hranu, povezale su se Zaklada Cornwall Food Foundation (Zaklada), međunarodno poznati lanac restorana (Jamie Oliver), lokalno komercijalno poduzeće (Watergate Bay Hotel), Odjel za rad i mirovine Grofovije Cornwall i učilište Cornwall. Zajednički su osnovali društveno poduzeće koje u jednoj od najslabije razvijenih regija u EU-u razvija inovacije u pripremi hrane. Zaklada je razvila visoko kvalitetan program stručnog usavršavanja u vještinama povezanim s pripremom hrane, kako bi se u Cornwallu mladim nezaposlenim osobama nižeg socijalnog statusa pružila platforma za otkrivanje njihovih skrivenih potencijala. Jačanjem vještina povezanih s pripremom hrane, mijenjaju se životi i otvaraju mogućnosti napredovanja za ove osobe. Iz sredstava Europskog fonda za regionalni razvoj izgrađen je restoran Zaklade. Restoran nudi mogućnost stručnog usavršavanja mladim nezaposlenim osobama koje se suočavaju s nizom složenih izazova uključujući zloupotrebu opojnih supstanci, kriminal, nedostatak naobrazbe i usavršavanja i sl. Kroz rad s ljudima i pripremu hrane može se poboljšati gospodarstvo, okoliš i zdravlje regije te jačati lokalni sustav opskrbe,

pripreme i konzumiranja hrane. Više o projektu dostupno je na mrežnoj stranici: <http://www.fifteencornwall.co.uk/charity/>. ■

Među uspješnim lokalnim EU projektima u Hrvatskoj za razdoblje 2010.-2012. našao se i projekt COASTANCE (*Regional COmmon Action STRategy AgaiNst Coastal Erosion*). Projekt je predložila Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije DUNEA d.o.o., a partneri na projektu su Regije Istočna Makedonija i Trakija – Grčka, te Italija, Grčka, Španjolska, Cipar, Francuska, a u Hrvatskoj Dubrovačko-neretvanska županija. Cilj projekta je zaštita obalnog područja i njeno održivo planiranje u kontekstu mediteranskog bazena kroz poboljšano razumijevanje procesa upravljanja i planiranja obalnog razvoja u javnim upravama. U okviru projekta provodi se niz aktivnosti kao što su izrada metodologije planova upravljanja, upravljanja sedimentom, izrada preporuka za očuvanje obalnog područja kao i niz pilot-projekata diljem Mediterana kako bi se spomenuti modeli primijenili u praksi. Projekt je pomogao Dubrovačko-neretvanskoj županiji, odnosno svim njenim relevantnim razvojnim dionicima, da podignu svijest o biološkoj i krajobraznoj raznolikosti obalnog područja županije te ubrzanju urbanizaciji obalnog pojasa. Tri su glavna rezultata projekta: 1. povećanje kapaciteta djelatnika javne uprave u nadležnim županijskim institucijama o integralnom upravljanju obalnim područjem i njegovoj primjeni, 2. izrada Smjernica za integralno upravljanje obalnim područjem Dubrovačko-neretvanske županije, 3. senzibilizacija javnosti kroz kampanju za jačanje svijesti stanovništva o problemima i očuvanju obale. ■

² Više informacija o Regio-Stars nagradi i nagrađenim projektima na: http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/regiostars/regiostars_en.cfm#9.

Definicija grada OECD-a i Europske komisije

Regional Focus je serija kratkih radova u kojima su predstavljeni rezultati istraživanja o regionalnom razvoju i pokazateljima regionalnog razvoja. Ovu publikaciju priprema Opća uprava za regionalnu i urbanu politiku. U izdanju od siječnja 2012. godine, u tekstu pod nazivom „Cities in Europe - the New OECD-EC Definition”, autori Lewis Dijkstra i Hugo Poelman, dali su novu definiciju gradova. Do nedavno nije postojala ujednačena definicija grada za europske i druge zemlje članice OECD-a, što je narušavalo usporedivost, a potom i vjerodostojnost analize gradova među različitim zemljama. Kako bi se ovaj problem riješio, OECD i Europska komisija tijekom 2011. godine razvili su novu definiciju grada i njegovog područja dnevne migracije (*commuting zone*).

Ujednačena definicija grada formulira se kroz četiri koraka i zasniva na prisutnosti „urbanog centra”, novog prostornog koncepta koji se temelji na mreži prostornih jedinica s visokom gustoćom stanovništva.

U prvom se koraku na mreži prostornih jedinica s visokom gustoćom stanovništva grupiraju one koje imaju gustoću veću od 1.500 stanovnika/km². Granične prostorne jedinice se potom, u drugom koraku, grupiraju u klastere, dok se prazne prostorne jedinice popunjavaju prema pravilu većine, a samo klasteri s minimalno 50.000 stanovnika zadržavaju se kao „urbani centri”. U trećem koraku sve općine (jedinice lokalne uprave 2, *Local Administration Unit 2*) u kojima je minimalno polovina stanovništva

unutar urbanog centra odabiru se kao kandidati koji mogu postati dijelom grada. U posljednjem, četvrtom koraku, definira se grad uzimajući u obzir da postoji poveznica s razinom upravljanja, da najmanje 50 posto gradskog stanovništva živi u urbanim centrima i da najmanje 75 posto stanovništva urbanog centra živi u gradu.

Svaki grad pripada vlastitom području dnevne migracije ili policentričnom području dnevne migracije koje obuhvaća više gradova. Takva područja dnevne migracije osobito su značajna za veće gradove. Gradovi i područja dnevne migracije (*šire urbane zone*) zajedno obuhvaćaju 60 posto stanovništva EU-a. Sukladno novoj definiciji OECD-a i EK-a, kroz prethodno navedena četiri koraka identificirana su 828 (veća) grada s urbanim centrom od najmanje 50.000 stanovnika u EU-u, Švicarskoj, Hrvatskoj, na Islandu i u Norveškoj. Nadalje, ovom metodologijom identificirana su 492 grada u Kanadi, Meksiku, Japanu, Koreji i Sjedinjenim Američkim Državama. Polovina ovih europskih gradova relativno su mali, obuhvaćaju oko 40 posto stanovništva EU-a, pri čemu urbani centar broji između 50.000 i 100.000 stanovnika. Ovi gradovi ne uključuju mjesta i predgrađa koja obuhvaćaju dodatnih 30 posto stanovništva EU-a prema revidiranoj klasifikaciji stupnja urbanizacije. Samo su dva grada izdvojena kao globalni gradovi (London i Pariz).

Više informacija na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/focus/2012_01_city.pdf. ■

Integrirane teritorijalne investicije

Integrirane teritorijalne investicije

(*ITI - Integrated Territorial Investments*) – Europa se suočava s višestrukim izazovima – gospodarskim, društvenim te izazovima okoliša, što ukazuje na potrebu za integriranim i teritorijalnim pristupom u iznalaženju učinkovitih rješenja za uočene probleme. Potreban je višedimenzionalan pristup, skrojen prema specifičnim značajkama određenog mjesta, što može značiti i prelaženje tradicionalnih administrativno utvrđenih granica nekog područja. Sam pristup zahtijeva veći angažman različitih razina upravljanja kako bi se ostvarila suradnja i koordinirale aktivnosti radi postizanja zajedničkih ciljeva. Pristup je u suglasju s ciljem nove teritorijalne kohezije, istaknutom u Lisabonskoj povelji, kojom je utvrđeno da se gospodarska i društvena kohezija na europskoj razini ne mogu postići bez snažnijeg fokusa na teritorijalni učinak politika EU-a.

ITI je alat koji služi u integriranoj provedbi teritorijalnih strategija. Ne odnosi se na konkretnu operaciju/aktivnost, niti je podprioritet Operativnog programa. Zapravo, ITI omogućuje državama-članicama istovremenu provedbu jednog ili nekoliko Operativnih programa te povlačenje sredstava iz više prioriteta osi kako bi se osigurala provedba integrirane strategije specifičnog prostora. Radi se o efikasnom i fleksibilnom alatu koji istovremeno omogućuje fleksibilnost članice u smislu strukture Operativnih programa i efikasnu provedbu integriranih aktivnosti kroz pojednostavnjeno financiranje.

Ključne sastavnice ITI-ja su:

- jasno određeno geografsko područje i integrirana (međusektorska) strategija razvoja područja;
- paket aktivnosti koje treba provesti; i
- upravljački aranžmani potrebni za primjenu ITI-ja.

Odredbe ITI-ja donose nekoliko potencijalnih koristi:

- ITI kao instrument promocije integriranog korištenja fondova ima potencijal koji vodi do boljih agregiranih ishoda za jednak iznos javnog ulaganja;
- mogući prijenos upravljanja ITI-jem osnažuje subregionalne aktere (lokalne/urbane dionike) osiguravajući njihovo uključivanje i vlasništvo nad pripremom i provedbom programa;
- s obzirom na to da ITI ima različite izvore sredstava osigurane već na samom početku, veća je vjerojatnost dodjele sredstava za integrirane akcije.

ITI je instrument prvenstveno dizajniran za pristup razvoju temeljenom na mjestu (*place-based approach*) koji može pomoći u otkrivanju nedovoljno iskorištenog potencijala koji se nalazi na lokalnoj i regionalnoj razini.

Više informacija o ovom instrumentu na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/iti_en.pdf. ■

Događanja

- **AESOP – Association of European Schools of Planning**, <http://aesop-planning.eu>
AESOP Annual Congress, „From control to co-evolution”, 9.-12. srpnja 2014., Utrecht/Delft, Nizozemska, <http://aesop2014.eu/>
- **ERSA – European Regional Science Association**, <http://www.ersa.org>
ERSA – Hrvatska sekcija, <http://www.hgk.hr/zk/zagreb/ersa>
kontakt za Hrvatsku: Irena Đokić, idokic@eizg.hr
ERSA 54th Congress, „Regional development & globalisation: Best practices”, 26.-29. kolovoza 2014., St. Petersburg, Rusija, <http://www.ersastpetersburg2014.org/>
- **EURA – European Urban Research Association**, <http://www.eura.org>
kontakt za Hrvatsku: Dubravka Jurlina Alibegović, djurlina@eizg.hr
EURA 3rd Joint Conference (u suradnji s Urban Affairs Association (UAA)), „City Futures III”, 18.-20. lipnja 2014., Paris, Francuska, http://www.eura.org/?page_id=46
- **RSA – Regional Studies Association**, <http://www.regionalstudies.org/>
RSA predstavnica za Hrvatsku: Marijana Sumpor, msumpor@eizg.hr
RSA European Conference, „Diverse Regions: Building Resilient Communities and Territories”, 15.-18. lipnja 2014., Izmir, Turkey, <http://www.regionalstudies.org/conferences/conference/regional-studies-association-european-conference-2014>
- **RSAI - Regional Science Association International**, <http://www.regionalscience.org/>
RSAI 10th World Congress, „Socioeconomic Integration and Transformation: Reshaping Local, Regional, and Global Spaces”, 26.-30. svibnja 2014., Ayutthaya, Tajland, <http://www.2014worldcongress.regionalscience.org/>

Obrazovanje

- **Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković”**
Poslijediplomski specijalistički studij „Europske integracije, regionalni i lokalni razvoj”, <http://oet.unipu.hr/index.php?id=106>
- **Sveučilište u Zadru i Sveučilište u Teramu (Italija)**
Međunarodni združeni doktorski studij Sociologije regionalnog i lokalnog razvoja, http://www.unizd.hr/Portals/o/sluzba_pds/elaborat_doktorski_studij_20111221.pdf
- **Sveučilište u Zagrebu**
Centar za poslijediplomske studije, sveučilišni interdisciplinarni poslijediplomski specijalistički studij „Upravljanje gradom”, <http://www.unizg.hr/istrazivanje/specijalisticki-studiji/sveucilisni-interdisciplinarni-specijalisticki-studiji/>
Ekonomski fakultet, poslijediplomski specijalistički studij „Lokalni ekonomski razvoj”, <http://www.efzg.unizg.hr/default.aspx?id=7460>
Geografski odsjek Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, poslijediplomski doktorski studij „Geografske osnove prostornog planiranja i uređenja”, http://www.pmf.unizg.hr/geog/nastava/poslijediplomska_nastava
Fakultet političkih znanosti, poslijediplomski specijalistički studij „Lokalna demokracija i razvoj”, <http://www.fpzg.unizg.hr/index.php?q=/studiji/poslijediplomski/specijalisticki-studiji/lokalna-demokracija-i-razvoj>

Ususret EU fondovima: Najuspješniji lokalni EU projekti u Hrvatskoj 2010. - 2012.

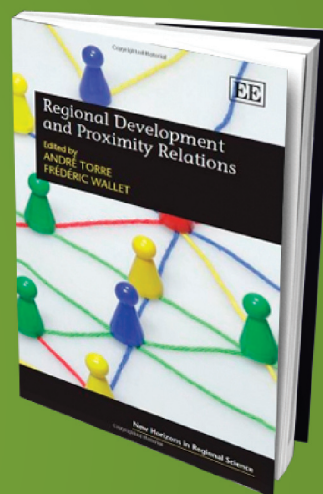
U publikaciji koju je pripremlilo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, prikazani su primjeri uspješno provedenih projekata financiranih iz IPA programa i programa EU-a. Predstavljeno je pedesetak projekata iz različitih područja razvoja, koji su se provodili na teritoriju cijele Hrvatske, ali i u susjednim zemljama. Na odabranim primjerima želi se naglasiti doprinos i značaj koji ovi projekti imaju na društveno-gospodarski razvoj Republike Hrvatske, kao i na očuvanje okoliša.

Primjere projekata predstavljenih u publikaciji možete pronaći na poveznici: [http://www.mrrfeu.hr/userDocsImages/Publikacije/Ususret_EU_fonfovima_final\(web\).pdf](http://www.mrrfeu.hr/userDocsImages/Publikacije/Ususret_EU_fonfovima_final(web).pdf)

Regional Development and Proximity Relations

Andre Torre i Frederic Wallet, ured., 2014, *Regional Development and Proximity Relations*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd., ISBN: 978-1-78100-288-9. Knjiga *Regionalni razvoj i odnosi blizine* sadrži niz radova na temu uloge blizine u regionalnom i teritorijalnom razvojnom procesu. Autori radova priznati su europski stručnjaci u području regionalnog razvoja te su u knjizi predstavili teme kao što su: odnosi blizine i endogeni regionalni razvoj, blizina u središtu procesa teritorijalnog razvoja – od klastera, prostornih konflikata i privremene geografske blizine do teritorijalnog razvojnog upravljanja.

Više o sadržaju knjige možete saznati na poveznici: http://www.amazon.com/dp/1781002886/ref-rdr_ext_tmb#reader_1781002886

Handbook of Regional Science

Manfred M. Fischer i Peter Nijkamp, ured., 2014, *Handbook of Regional Science*, Berlin, Heidelberg: Springer Verlag. Knjiga sadrži pregled svih značajnih tema u području regionalnih znanosti, uključujući lokacijsku teoriju i analizu, regionalna tržišta rada i nekretnina, regionalni ekonomski rast, inovacije i ekonomski razvoj, evolucijsku i novu ekonomsku geografiju, ekonomiku okoliša i prirodnih resursa, prostornu analizu te prostornu statistiku i ekonometriju. Vrijedan je izvor znanja studentima, ali i iskusnim znanstvenicima.

Više o sadržaju knjige možete saznati na poveznici: <http://www.springer.com/economics/regional+science/book/978-3-642-23429-3>.

Poziv

Ako ste došli do zanimljivih znanstvenoistraživačkih spoznaja i rezultata, provodite uspješan razvojni projekt i želite podijeliti informacije o tome, ili pripremate događaj o kojem želite informirati kolegice i kolege, slobodno nam prosljedite informaciju koju ćemo rado uključiti u jedan od sljedećih brojeva **regio-novosti**.